

บทที่ 1

หน้า

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การศึกษาของแต่ละคนนั้นจะต้องดำเนินไปตลอดชีวิต จะถือว่าสิ้นสุดเพียงสำเร็จ ออกไปจากโรงเรียนแล้วหาได้ไม่ เพราะตลอดชีวิตของแต่ละบุคคลในสังคมนั้น จำเป็นต้องได้รับการศึกษาไม่โดยวิธีใดก็วิธีหนึ่ง เพื่อให้สามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ดังนั้นในการให้การศึกษาแก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งรัฐบาลต้องเร่งดำเนินการให้การศึกษาทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และวิธีจัดการศึกษาแก่ประชาชนอีกวิธีหนึ่งก็คือการให้ศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนยังไม่มีแบบแผนที่แน่นอน อาจสัเป็นชั้นเรียนหรือไม่ก็ได้ หลักสูตรและเวลาเรียนก็เป็นไปตามความสามารถ ความต้องการและโอกาสของผู้เรียน สำหรับการศึกษานอกโรงเรียนแบบไม่เป็นชั้นเรียนนั้น ประชาชนอาจศึกษาหาความรู้ได้จากการฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์ และฟังปาฐกถา เป็นต้น (โกวิท วรพิพัฒน์ 2514 : 49) ซึ่งความจำเป็นในการจัดการศึกษานอกระบบประการหนึ่งคือ ประชาชนที่อยู่นอกโรงเรียนในชนบท ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องการได้รับการศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเหล่านั้นให้ดีขึ้น แต่คนเหล่านี้ส่วนใหญ่กลับเป็นผู้ที่ทอดทิ้งมานาน กลายเป็นผู้ที่ถูกลืมและถูกละเลยจากแผนการศึกษาของชาติ ซึ่งเน้นหนักในการศึกษาในระบบโรงเรียนทำให้เกิดความไม่สมดุลทางการศึกษา ในระหว่างส่วนที่เป็นชนบท และส่วนที่เป็นในเมือง ซึ่งลักษณะเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงควรร่วมมือกันจากหลาย ๆ ฝ่าย หาริธีการสร้างบริการทางการศึกษานานาชาติให้มีผลไปถึงท้องถิ่นชนบทเหล่านั้นด้วยเป็นการช่วยให้ชาวชนบทได้มีโอกาสอ่านหนังสือ ค้นหาความรู้ เพื่อส่งเสริมให้ชาวชนบทเป็นคนที่ยึดต่อ เหตุการณ์ และป้องกันการใช้หนังสือ การศึกษาของชนในชนบทมีสาเหตุหลายประการ ที่สำคัญประการหนึ่งคือ ฐานะที่อยู่นอกโรงเรียนไม่มีโอกาสได้พบปะหนังสืออีกเลย หนังสือพิมพ์ที่จะได้อ่านมีน้อย เพราะขาดระบบการส่งหนังสือพิมพ์ไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ความแตกต่างในเรื่องบริการข่าวสาร ข้อมูลระหว่างสังคมเมืองและชนบทจะเห็นได้ชัดเจน สิ่งทำให้คนในชนบทไม่ค่อย

ทราบข่าวความเคลื่อนไหวและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม แม้ว่าวิทยุจะเป็นสื่อมวลชนที่หาได้ไม่ยากในหมู่บ้าน แต่ก็ยังให้การสนับสนุนการศึกษาของระบบโรงเรียนน้อยมาก (พนม พงษ์ไพฑูริย์ 2522 : 3-4) ได้รายงานผลการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนต่อการศึกษาของชาวบ้าน ลู่ปัดตอนหนึ่งว่า การใช้ประโยชน์จากสถานีวิทยุโทรทัศน์กันยังไม่มีประสิทธิภาพ มีรายการที่ไร้สาระเป็นจำนวนมาก บางแห่งมุ่งเพื่อการค้ามากเกินไป และรัฐบาลนโยบายที่แน่นอนในการใช้วิทยุให้เป็นประโยชน์และเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าหนังสือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้คนเรา เรียนรู้วิชาการต่าง ๆ และทำให้ผู้อ่านเกิดสติปัญญา ความคิด และทัศนคติที่ถูกต้อง ช่วยให้คนเราได้ศึกษาเล่าเรียนอยู่ตลอดชีวิต แม้ว่าปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ทำให้สื่อมวลชนอื่น ๆ เช่น วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ แผ่นเสียง และแถบเสียงมีบทบาทในการให้ความรู้ ความบันเทิง และช่วยให้เกิดสติปัญญาได้ แต่สื่อมวลชนเหล่านั้นบางครั้งกลับส่งเสริมการอ่านให้มากขึ้นอีก ซึ่งคนเรายิ่งอ่านหนังสือมากก็จะมีรอบรู้มาก การอ่านหนังสือจึงเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาค้นคว้าวิชาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ผู้ที่อ่านได้เร็ว เข้าใจได้ตลอด และนำสิ่งที่อ่านไปใช้ประโยชน์ได้ สดกว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการอ่านสูง และจะศึกษาวิชาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงด้วย (วารุณี ภูวสุรกุล 2509 : 1)

ด้วยเหตุที่หนังสือมีความสำคัญดังกล่าว ทุกคนจึงควรถือว่าการอ่านหนังสือเป็นกิจจำเป็นที่ต้องทำ และควรทำเป็นประจำ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ (ลู่อักษณ์ ศิวรักษ์ 2512 : คำนำ) การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม และมีความสำคัญประการหนึ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพื่อนำประชาชนไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การอ่านจะช่วยให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงไปทันกับความเจริญก้าวหน้าของวิชาการในทุก ๆ สาขา การอ่านจึงเป็นสิ่งจำเป็น เป็นสิ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ในขณะที่สังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าขยายตัวในทุกทางโดยเฉพาะในด้านวิชาการบุคคลจึงจำเป็นต้องปรับปรุงตนเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง เพื่อที่จะมีความสามารถช่วยตนเอง และช่วยผู้อื่นให้อยู่ในสถานะที่ปรารถนา

ในด้านของการดำรงชีวิต การอ่านจะช่วยให้ได้ดีเป็นอย่างดี เพราะการอ่านเป็นการสร้างประสบการณ์พื้นฐาน คนเราสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยการอ่านกับทั้งยังเป็นการเตรียมตัวเพื่ออาชีพอีกด้วย (Hafner 1967 : 3) นอกจากนั้นการอ่านยังส่งเสริมให้คนเกิดความเข้าใจและมีความ

ความรู้ความเข้าใจ ในวิชาประเภทต่าง ๆ มากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ 2514 : 42)

ในทางตรงกันข้าม ถ้าประชากรของประเทศใดเป็นผู้อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ หรือเป็นผู้อ่านออกแต่ไม่มีโอกาสอ่าน หรืออ่านน้อยนั้นจะเกิดผลเสียแก่ประเทศชาติ ดังนี้ (สุวิทย์ อังวรพันธุ์ 2516 : 153-154)

1. เสียผลการพัฒนาทั้งปวง แผนพัฒนาต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ และสื่อสารสัมพันธ์ (Communication media) การอ่านเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าอ่านไม่ออกก็ไม่รู้เรื่อง และไม่มีการปฏิบัติ การพัฒนาจะเสียหาย
2. เมื่ออ่านไม่ออกก็ไม่รู้ จะทำให้เป็นบุคคลที่สังคมไม่ปรารถนาเสียผลในการปกครอง ทำให้เสียงบประมาณในด้านตำรวจและการศาลเพิ่มขึ้น
3. ถ้าประชาชนอ่านน้อย ทำให้ประชาชนอ่านด้อยในคุณภาพไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ถ้ามีคนอย่างนี้มากขึ้น การงานก็ไม่ก้าวหน้า ประเทศก็ล้มเหลว

สิ่งจำเป็นที่ทุกคนที่อ่านหนังสือออกและอ่านเป็นจะพึงช่วยผู้อื่นให้อ่านออก และอ่านเป็น ทั้งนี้ก็เพื่อตาเดินชีวิตของเขาให้ดีขึ้น เป็นการช่วยกันและกันให้ดำรงสันติสุขของสังคมสืบไปได้ยิ่งขึ้น กับทั้งยังเป็นการป้องกันคนในสังคมมิให้ถูกชักจูงไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นการประกันความมั่นคงและความปลอดภัยของสังคมได้จริงกว่าอย่างอื่น (การสัมมนาเรื่อง หนังสืออ่านสำหรับเด็กกลุ่มอายุ 11 ปี ถึง 16 ปี 2510 : 17) และ ก้าร ร ลัทธิกุล (สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย 2518 : 85) กล่าวในการอภิปรายเรื่อง หนังสือสำหรับผู้เริ่มอ่าน ตอนหนึ่งว่า คนไทยยังมีนิสัยรักในการอ่านหนังสือน้อย เนื่องจากการปลูกฝังนิสัยนี้ยังไม่ได้ทำกันจริงจังในโรงเรียน ดังนั้นผู้ที่พ้นจากการศึกษาในโรงเรียนไปแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เรียนสำเร็จระดับประถมศึกษาตอนต้นแล้วไม่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับประถมศึกษาตอนปลาย หรือผู้สำเร็จระดับประถมศึกษาตอนปลาย แต่ไม่มีโอกาสเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา บุคคลเหล่านี้ซึ่งเป็นกลุ่มชนกลุ่มใหญ่ของบ้านเมืองมักไม่มีโอกาสอ่านหนังสืออีกในเมื่อหมดภาวะทางการเรียนแล้ว และปรากฏบ่อย ๆ ว่าบางคนลืม อ่านหนังสือไม่เป็น กลุ่มคนพวกนี้ควรที่จะได้รับการชักจูงให้สนใจอ่านหนังสือให้เป็นนิสัยเพื่อจะได้ไม่ลืมการอ่าน จะได้มีหูตาสว่าง และมีความรู้ทันกับเหตุการณ์

จากความสำเร็จและความจำเป็นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าการอ่านหนังสือมีประโยชน์มากมายหลายประการด้วยกัน แต่องค์ประกอบก็มีมากเช่นกัน เช่น ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ สิ่งพิมพ์สำหรับอ่าน และเวลาที่ใช้ในการอ่าน ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะพบว่าเป็นปัญหาอย่างมากสำหรับชาวชนบทคือ ชาวชนบทส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นอย่างสูง (คู่วิทย์ เปี่ยมพงษ์ลานต์ 2517 : 123) เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วก็แทบจะไม่มีโอกาสอ่านหนังสือ เพราะสิ่งพิมพ์สำหรับอ่านยังแพร่เข้าไปสู่ชนบทได้น้อยมาก เมื่อนานวันเข้าก็จะกลายกลายเป็นผู้อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เลย ทั้งนี้เพราะการขาดแคลนสิ่งพิมพ์สำหรับอ่านนั่นเอง นอกจากนี้ปัญหาเรื่องการครองชีพก็เป็นอุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่ง ในการอ่านหนังสือของชาวชนบท เพราะชาวชนบทส่วนใหญ่ยังต้องมุ่งอยู่กับการประกอบกิจการงานตลอดทั้งวัน ส่วนในเวลาว่าง ซึ่งเป็นเวลาที่ว่างจากการงานพอที่จะอ่านหนังสือได้แต่ก็มีอุปสรรคในเรื่องแสงสว่าง เพราะชาวชนบทส่วนใหญ่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้

ปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งให้ชาวชนบทส่วนใหญ่แทบจะไม่มีโอกาสได้อ่านหนังสือความรู้และข่าวสารต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสิ่งพิมพ์สำหรับอ่านนั้นสิ่งดูเป็นรูปแบบที่ไกลเกินไปสำหรับชาวชนบทที่จะได้รับความรู้ข่าวสารการอ่านสิ่งพิมพ์ ดังนั้นชาวชนบทน่าจะมีรูปแบบอย่างอื่นในการรับทราบความรู้ ข่าวสาร นอกเหนือไปจากการอ่านสิ่งพิมพ์ เช่น จากเพื่อนบ้าน จากกาารฟังวิทยุ หรือจากการได้รับคำแนะนำจากบุคคลอื่น

ในด้านการอ่านกับชาวชนบท บัจุบันหลายหน่วยงานได้พยายามส่งเสริมให้ชาวชนบทได้มีโอกาสอ่านหนังสือ เช่น ในปีพุทธศักราช 2514 กรมสามัญศึกษาได้เริ่มดำเนินโครงการที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน และกองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติได้จัดตั้งห้องสมุดประชาชนขึ้นในหมู่บ้านที่พัฒนา โดยจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดหาหนังสือพิมพ์รายวัน รายบักษ์ และจัดส่งวารสารต่าง ๆ ให้ตามโอกาส (สมิท ผดุงกิจ 2516 : 60) ส่วนกรมการพัฒนาชุมชนก็ได้พยายามส่งเสริมประชาชนในชนบทให้รู้หนังสือ และมีความสนใจในการอ่านมากยิ่งขึ้น โดยกรมฯ ได้จัดตั้งศูนย์การพัฒนาขึ้นในท้องที่ที่อยู่ในโครงการพัฒนา และจัดหาหนังสือต่าง ๆ ไว้ให้ที่ศูนย์ ถ้าที่ใดไม่มีศูนย์ก็จะส่งหนังสือไปไว้ที่บ้านของพัฒนากร (สมิตร กิจลาหาญ 2516 : 129)

จากสภาพดังที่ปรากฏอยู่นี้ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่องเกี่ยวกับแหล่งความรู้ ข่าวสาร สภาพการอ่าน ความสนใจ และความต้องการในการอ่านของชาวชนบท โดยเลือกหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม-

แห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาไว้ว่า จะลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือจากร้อยละ 14.5 หรือประมาณ 3.5 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2525 ให้เหลือร้อยละ 10.5 หรือประมาณ 2 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2529 ซึ่งผลจากการสำรวจ ประชากรผู้ไม่รู้หนังสือของจังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2525 พบว่าประชากรของจังหวัดขอนแก่น มีผู้ไม่รู้หนังสือ 45,329 คน หรือ 3.22% เป็นชาย 10,316 คน หญิง 35,013 คน และจาก จำนวนผู้ไม่รู้หนังสือนี้ เป็นประชากรผู้ประกอบอาชีพทางเกษตร 36,982 คน (ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น 2525 : 5) และจังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งอยู่ใน โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ จากการศึกษาที่จังหวัดขอนแก่นมีอัตราผู้ไม่รู้หนังสือต่ำและ อยู่ในโครงการฯ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา และในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพการอ่าน ความสนใจ ความต้องการในการอ่าน ของชาวชนบท ได้แก่

ในปี ค.ศ. 1978 คิม (Kim) ได้รายงานเรื่อง Reading Public of the Mini-Libraries in Rural Korea (Kim 1978 : 215-227) ในประเทศเกาหลีมีโครงการ ห้องสมุดประจำหมู่บ้านขนาดเล็ก ซึ่งมีมากกว่า 35,000 หมู่บ้าน การรู้หนังสือของประชาชนใน ชนบทมีจำนวนสูงขึ้น ประมาณมากกว่า 80% มีผู้ไม่รู้หนังสือ ส่วนมากจะเป็นประชาชนที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ผู้อ่านในวัยหนุ่มสาวประมาณ 10 ล้านคน มีความจำเป็นต้องหาวัสดุเพื่อการอ่าน ตามความพอใจของตน และมีการตั้งชมรมการอ่านในแต่ละหมู่บ้าน สิ่งพิมพ์หนังสือที่อุทิศให้ ห้องสมุดเป็นส่วนตัว สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล และหนังสือที่ซื้อจากร้านด้วย เงินของท้องถิ่น โดยในปี ค.ศ. 1977 ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผู้ใช้ห้องสมุดเพื่อหาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังของผู้ใช้ จำนวนหนังสือ สิ่งพิมพ์ในการอ่าน ดังนั้น ผลที่ได้ไม่เพียงแต่เพื่อการคัดเลือกและจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุดเท่านั้น แต่เพื่อผู้จัดทำหนังสือด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม 830 ชุด โดยสุ่มจากห้องสมุด 30 แห่งทั่วประเทศ โดย แบบสอบถามนั้นผู้ตอบต้องบอก อายุ เพศ การศึกษาและอาชีพ คำถามที่ถามจะเป็น เรื่องสุขอนามัย การเกษตร นวนิยาย และการอ่านเพื่อความบันเทิง

ในปี ค.ศ. 1978 คีบาท (Kibat) ได้ศึกษาเรื่อง Reading Habits and Interests of the Rural Malays : a Methodological Study of Printed Media Exposure in the Rural Areas of Selangor (Malaysia) (Kibat 1978 : 4568-A) โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบคิช (Kish's Sampling) เพื่อสำรวจนิสัยและความสนใจในการอ่านของชาวชนบทมาเลเซีย 25 แห่ง ในรัฐเซลังงอ (Selangor) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ชาวมาเลเซียในชนบทนิยมอ่านหนังสือพิมพ์ร้อยละ 75.10 วารสารร้อยละ 14.40 หนังสือร้อยละ 7.20 อาชีพและรายได้มีความเกี่ยวข้องกับนิสัยความเชื่อ แต่ไม่เกี่ยวข้องกับการอ่านหนังสือพิมพ์และวารสาร ส่วนอายุก็มีความสัมพันธ์กับนิสัยการอ่านหนังสือ หนังสือพิมพ์ และวารสาร แหล่งที่มาของวัสดุเพื่อการอ่านเป็นตัวกำหนดรูปแบบของการเลือกวัสดุเพื่อการอ่าน จำนวนหนังสือขึ้นอยู่กับบริการจัดหาของห้องสมุด ได้มีข้อเสนอแนะให้จัดตั้งสมาคมการอ่านของชาวมาเลเซีย (Malaysia Reading Association) เพื่อส่งเสริมให้มิดนิสัยรักการอ่านในหมู่ชาวมาเลเซีย และศึกษาสิ่งพิมพ์สำหรับนักอ่านชาวชนบทอย่างละเอียด รวมทั้งเรียนรู้แนววิถีทางการผลิตหนังสือในท้องถิ่น

ในปี ค.ศ. 1978 แซนด์ดู (Sandhu) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Villages with and without Libraries in India (Sandhu, R.K. and Sandhu, H.S. 1979 : 269-276) ทำการวิจัยเรื่องหมู่บ้านที่มีและไม่มีห้องสมุดในประเทศอินเดีย สมมุติฐานที่ตั้งคือ หมู่บ้านที่มีการพัฒนาห้องสมุดจะมีความเจริญมากกว่า และหมู่บ้านที่มีห้องสมุดจะมีสมาชิกในครอบครัวใช้เวลาในโรงเรียนในระดับที่สูงกว่า ผลจากการวิจัยพบว่า หมู่บ้านที่มีห้องสมุดมีความก้าวหน้าทางการศึกษา และการพัฒนาทางการเศรษฐกิจมากกว่า และทำให้ระดับการพัฒนาทางการศึกษาลงขึ้น

ในปี ค.ศ. 1982 กรับบี้ (Grubb) ได้ศึกษาเรื่อง Reading Interests and Activity of Older Adults and their Sense of Life Satisfaction (Grubb 1982: 575-A) เป็นการศึกษาความสนใจในการอ่านและกิจกรรมของผู้สูงอายุในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวถึงปัญหาของการอ่านและความสัมพันธ์ของการอ่านที่มีต่อความพอใจในชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างความพอใจในการอ่าน และกิจกรรมของผู้สูงอายุต่อวัสดุของห้องสมุดและการให้บริการประชากรที่ศึกษามีอายุ 25 ปี ถึง 64 ปี ผลการวิจัยพบว่า ความสนใจในการอ่านและกิจกรรมของผู้สูงอายุจะแตกต่างกับคนหนุ่มสาว ซึ่งเวลาที่ใช้ในการอ่านของผู้สูงอายุจะสัมพันธ์กับการศึกษารายได้ประจำของครอบครัว และเพศของผู้อ่านจะมีผลต่อการอ่าน ผู้สูงอายุจะอ่านหนังสือพิมพ์

และเรื่องเกี่ยวกับคำสนทนา

งานวิจัยในประเทศ

ในปี พ.ศ. 2527 สุ่มน ขูประสิทธิ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบ การรับทราบข่าวลือ และความรู้ ระหว่างผู้ใช้กับผู้ใช้ที่ไม่ใช้อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ถ้าคนอง ตำบลลากเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร (สุมน ขูประสิทธิ์ 2527) วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ เพื่อศึกษาสภาพการใช้อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และศึกษาข้อมูลสาเหตุที่ชาวบ้านมาใช้หรือไม่มาใช้ ประชากรที่ศึกษาคือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านถ้าคนอง อายุ 15 ปีขึ้นไป จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่ได้ศึกษาต่อ ไม่เคยย้ายถิ่นฐาน จำนวน 166 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบทดสอบ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เป็นชายมากกว่าหญิง ส่วนใหญ่ อายุ 40-49 ปี และจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มาแล้ว 16 ปีขึ้นไป นอกเหนือจากการได้รับความรู้จากที่อ่านหนังสือแล้ว ผู้ใช้ได้รับความรู้จากผู้ใหญ่บ้าน และ ครู มากกว่าแหล่งอื่น ๆ

ในปี พ.ศ. 2519 สุรพล ฤกษ์สำราญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการอ่านของชาวบ้านใหม่ ตำบลไม้กอกหิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุรพล ฤกษ์สำราญ 2519) วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ เพื่อศึกษาแหล่งความรู้ ข่าวลือ สภาพการอ่าน และความสามารถในการอ่านของชาวบ้านใหม่ ประชากรที่ศึกษาคือชาวบ้านใหม่ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 214 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ จากผลการวิจัยพบว่า แหล่งความรู้ ข่าวลือที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ จากเพื่อนบ้าน สภาพการอ่าน ชาวบ้านส่วนใหญ่สนใจอ่านสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์มากที่สุด สิ่งพิมพ์ที่ชาวบ้านได้อ่านมากที่สุดคือ เอกสารประเภทใบปลิว ใบโฆษณา ความสามารถในการอ่าน ชาวบ้านอ่านแบบทดสอบ จำนวน 176 คน มีผู้ได้คะแนนศูนย์ 29 คน และมีผู้ได้คะแนนเต็ม 10 จำนวน 47 คน

จากการศึกษางานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เรื่อง สภาพการอ่าน ความสนใจ และความต้องการในการอ่านของชาวชนบท ปรากฏว่า วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการอ่าน และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมีเรื่องศึกษาความสนใจของผู้อ่านบ้าง สรุปได้ว่า

1. หมู่บ้านที่มีห้องสมุด ประชาชนมีนิสัยรักการอ่านมากกว่าหมู่บ้านที่ไม่มีห้องสมุด
2. ความสนใจในการอ่านของชาวชนบทจะขึ้นอยู่กับ เพศ อายุ การศึกษาและรายได้

ของแต่ละบุคคล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาแหล่งความรู้ ข่าวสารของชาวชนบทในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาสภาพการอ่านของชาวชนบทในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาความสนใจ และความต้องการในการอ่านของชาวชนบท

สมมติฐานในการวิจัย

ความสนใจและความต้องการในการอ่านของชาวชนบทจะแตกต่างกันตามระยะทางที่ห่างจากเขตเทศบาลของหมู่บ้าน เพศ อายุ และอาชีพ

ตัวแปรที่จะศึกษามี

1. ตัวแปรเหตุ คือ ระยะทางของหมู่บ้าน เพศ อายุ
2. ตัวแปรผล คือ ความสนใจและความต้องการในการอ่านของชาวชนบท

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ

1. ประชากรที่จะศึกษา ต้องเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว
2. ต้องมีอายุอยู่ในช่วง 15-50 ปี เท่านั้น เพราะว่าถ้าศึกษากับชาวชนบทที่มีอายุมากกว่า 50 ปี ชาวชนบทเหล่านั้นถือว่าอายุมากแล้ว
3. เป็นชาวบ้านที่สามารถอ่านออกเขียนได้
4. ปัจจุบันต้องอาศัยอยู่ในตำบลต่าง ๆ ที่ได้รับคัดเลือกมา 9 ตำบล แต่ละตำบลเลือกมา 1 หมู่บ้าน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่ม หมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้านที่เลือกมาศึกษามี

4.1	ตำบลเมืองเก่า	เลือกกลุ่มได้	หมู่บ้านละอาด
4.2	ตำบลบ้านเปิด	เลือกกลุ่มได้	หมู่บ้านหนองโจด
4.3	ตำบลท่าพระ	เลือกกลุ่มได้	หมู่บ้านท่าพระเนาว์
4.4	ตำบลศิลา	เลือกกลุ่มได้	หมู่บ้านโกทา
4.5	ตำบลบ้านทุ่ม	เลือกกลุ่มได้	หมู่บ้านแดงน้อย (หมู่ที่ 6)

4.6	ตำบลสำราญ	เลือกเล่มได้	หมู่บ้านสำราญ
4.7	ตำบลลำวะถิ	เลือกเล่มได้	หมู่บ้านโนนภู
4.8	ตำบลบ้านค้อ	เลือกเล่มได้	หมู่บ้านหินลาด
4.9	ตำบลบ้านหว้า	เลือกเล่มได้	หมู่บ้านหว้า

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบสภาพความสนใจและความต้องการในการอ่านของชาวชนบท และจะเป็นประโยชน์ในการแพร่ความรู้ ข่าวสาร และจัดบริการการอ่านให้แก่ชาวชนบทได้อย่างถูกต้อง

2. ผลการวิจัย สามารถนำไปเป็นแนวทางสำหรับศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น ในการจัดตั้งที่อ่านหนังสือให้ชาวชนบท จัดสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่ตรงกับความต้องการของชาวชนบท

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การอ่าน หมายถึง การอ่านสิ่งพิมพ์ทุกประเภท เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ

ความต้องการในการอ่าน หมายถึง ประเภทของหนังสือที่ชาวชนบทอยากจะได้อ่านก่อนหนังสือประเภทอื่น

ความสนใจในการอ่าน หมายถึง ความอยากรู้อยากเห็น หรือความใฝ่ใจในการอ่าน ชาวชนบท หมายถึง ประชาชนทั้ง 9 หมู่บ้านที่เลือกมาศึกษา และมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตของการวิจัย

สภาพการอ่าน หมายถึง สภาพการอ่านสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ของชาวชนบททั้ง 9 หมู่บ้าน โดยพิจารณาว่าเป็นผู้อ่านมากน้อยเพียงใด มีอุปสรรคและความสะดวกเพียงใดในการอ่าน